

An Sainghrúpa Comhairleach ar Chuimhneacháin Ráiteas Misin na Dara Céime 2017 - 2023

Thar aon ní eile, is bailiúchán é an Sainghrúpa Comhairleach athcheaptha de staraithe gairmiúla, coimeádaithe taifead agus cleachtóirí cultúir a bhfuil spéis acu in ábhair éagsúla taighde, a bhfuil a léamh féin acu ar chúrsaí agus a gceangail féin le hinstitiúidí áirithe. Cé go leanfaidh muid ar aghaidh ag feidhmiú mar chuid den Ghrúpa Comhairleach seo, beidh baint againn go léir go haonair le taighde ar stair agus lenár dtáil a scaipeadh, chomh maith le bheith ag cur go haonair leis an díospóireacht i ndáil le comóradh. Ní ceart a mheas gurb ionann aon tuairimí nó dearthaí a chuireann muid in iúl sa cháil sin agus tuairimí an Ghrúpa trí chéile.

Mar a léiríodh ó bunaíodh an Grúpa seo, níl sé mar fheidhm aige bheith saintreorach nó díritheach i dtaobh an bealach le tionchar na coda cinniúnaí seo dár stair a léamh. Is é atá ar intinn againn roinnt prionsabal treorach a leagan amach a bheidh mar thagairt againn agus ár mbealach á dhéanamh againn tríd an tréimhse thábhachtach fhoirmitheach seo i dtreo bhunú an Stáit agus é á chur san áireamh le náisiúin an domhain.

Tugann deich mbliana na gcuimhneachán roinnt de na hócáidí is suntasaí i stair nua-aimseartha na hÉireann agus an domhain chun cuimhne: deich mbliana d'fhoréigean, bás, scrios agus athlonnú éigeantach gan fasach, ach freisin d'fhéinchinntiúchán náisiúnta as ar eascair mórathruithe ar an rialtas agus ar theorainneacha polaitiúla, forbairt daonlathas nua-aimseartha na hÉireann agus ceart vótála uilíoch do dhaoine fásta. Tá na prionsabail a leagadh amach i Ráiteas Tosaigh an Ghrúpa bailí agus ábhartha go fóill. Leis an gcáipéis seo déantar cur chuige foriomlán an Ghrúpa a athdhearbhú agus muid ag féachaint chun cinn i dtreo an dara leath de Dheich mBliana na gCuimhneachán. Áirítear ar na dearbhphrionsabail sin:

- Is é an aidhm a ba cheart a bheith leis an gcomóradh ná comhbhá a leathnú gan iarraidh ar aon duine a dhílseacht nó a dílseacht a thréigean, agus aitheantas a thabhairt ach go háirithe don luach a bhaineann le barrshamhlacha agus le híobairt, lena n-áirítear an costas a bhaineann leo.
- Le linn an méid atá fágtha de na deich mbliana, tá sé tábhachtach nach ndéanfar dearmad de dhoirteadh fola agus naimhdeas mór na mblianta sin. Cé nach maireann mórán finnéithe sa lá atá inniu ann, tá an chuimhne beo bríomhar go fóill i measc phobail agus teaghlaigh faoi leith, agus d'fhéadfadh go músclóidh na comórthaí cuimhní de chaillteanas nó de dhíshealbhu iontu.
- Is cóir dúinn a choinneáil i gcuimhne freisin go bhfuil stair i gcoiteann againn ar an oileán seo ach nach bhfuil an chuimhne chéanna againn go léir ar na hócáidí múnlaithé sin.
- Níor cheart nach dtabharfaí aird le linn chomórthaí ar dhifríochtaí agus ar scoilteanna. Is é an bealach is fearr chun uileghabhálachas a bhaint amach ná, seachas comhshuim nó rannpháirtíocht gach duine a lorg i gcomóradh imeachtaí, ilchuimhneacháin a spreagadh ina meabhraítear ar an am atá caite agus cinnte a dhéanamh ag an am céanna, a mhéid is féidir, nach músclaítear sean-teannas leis an gcomóradh.

Aontaítear an grúpa seo mar gur mian linn go léir cabhrú chun cuimhneachán lánbhrí a eagrú trí chomhairle a chur ar an Rialtas maidir le hócáidí cuimhneacháin oifigiúla. Déanann muid é seo ar mhaithe le seirbhís phoiblí agus déanann muid é neamhspleách ar aon tuairimí polaitiúla, cláir pholaitiúla nó tionchar polaitiúil. Creideann muid go bhfuil sé ríthábhachtach go mbeidh an Rialtas leanúnach i dtaobh a thiomantas do chomóradh agus go dtógfaidh sé ar an rath a bhí ar na himeachtaí comórtha céad bliain a tharla le linn dheich mbliana na gcuimhneachán go dtí seo. D'fhonn plé uile-pháirtí a éascú leis an Aire Cultúir, Oidhreachta agus Gaeltachta ar réimsí féideartha ar a mbeidh le breathnú agus ar mhaithe le leanúnachas agus uileghabhálachas polaitiúil, tacaíonn muid le cinneadh an Aire an Grúpa Comhairliúcháin Uile-Pháirtí ar Chuimhneacháin a athbhunú agus táimid ag súil le bheith ag obair leis an ngrúpa sin.

Cuirimid fáilte freisin roimh chaidreamh dearfach le húdaráis áitiúla, agus tugaimid faoi deara an ról tábhachtach atá acu ó thaobh pobail áitiúla a tharraingt isteach in imeachtaí comórtha, go háirithe le linn 2016.

Aithníonn an Grúpa méid agus raon suntasach an tsaineolais atá gnóthaithe le linn na tréimhse cuimhneacháin go dtí seo, rud a bheidh mar bhonn ag an nGrúpa i dtaca leis an gcur chuige a bheidh le glacadh sa chéad chéim eile de Dheich mBliana na gCuimhneachán. Tá dúshlán faoi leith ag baint le comóradh na tréimhse 1917-1923, agus tá gá le léamha samhlaíocha, machnamhacha, nuálacha agus fíréanta a mheallfaidh pobal géarchúiseach tnúthánach agus a bheidh dílis d'ord casta conspóideach na n-imeachtaí ag an am.

Ní mór go mbeidh ócáidí oifigiúla uileghabhálach agus neamhpháirtíneach a mhéid is féidir, ach níor cheart go mbeifí ag dréim leis an Stát a bheith neodrach maidir lena eiseadh féin. Ba cheart go mbeidh an fócas leanúnach ar chomóradh tomhaiste machnamach, agus bunaithe ar aitheantas iomlán ar an gcastacht a bhaineann le hócáidí stairiúla agus a n-oidhrecht, ar na léamha éagsúla a bhíonn ar an stair; agus ar na féiniúlachtaí agus traidisiúin iomadúla atá ann mar chuid d'eispéireas staire na hÉireann. Níor cheart go ndéanfaí aon iarracht comhdhearcaidh nach mbaineann leis an stair nó atá siarghabhálach a chruthú maidir leis an tionchar comhaimseartha agus an oidhrecht a bhaineann le himeachtaí a chothaíonn easaontas.

Is dóigh linn gur faoi na teidil seo a leanas ach go háirithe a bheidh ár gcomhairle bainteach:

An Comhthéacs i gCoitinne

Sna blianta beaga amach romhainn beidh comóradh á dhéanamh ar chuimhneacháin chéad bliain roinnt de na hócáidí is suntasaí agus is achrannaí i stair nua-aimseartha na hÉireann ach a léiríonn freisin, rud atá chomh tábhachtach céanna, stair an domhain nua-aimseartha. Ní mór dúinn a bheith airdeallach go bhfuil imeachtaí na hÉireann, go háirithe na ceisteanna a bhaineann le coinbhleacht mhíleata, féinchinntiúchán agus bunú stáit, mar chuid de scéal i bhfad níos fairsinge agus ní mór go gcuirfear fócas an chomóraidh i láthair sa chomhthéacs sin.

Éagsúlacht

Beidh sé ina thosaíocht againn nach gcuirfear aon léamh aonair ar an stair chun cinn. Ní mór go n-aithneofar go hiomlán na féiniúlachtaí, castachtaí agus traidisiúin iomadúla atá mar chuid den scéal foriomlán.

Barantúlacht, Cruinneas agus Praiticiúlacht

I dtaca le cuimhneacháin oifigiúla atá beartaithe, beidh sé mar chuid de shainchúram an Ghrúpa comhairle a thabhairt go mbeidh na himeachtaí a roghnófar dílis ó thaobh na staire de agus go mbeidh suntas leo, agus go gcuirfear i láthair ar bhealach údarach iad. Déanfar úsáid ábhar bunfhoinse a chur chun cinn. Tuigeann muid freisin an chontúirt a bhaineann leis an iomarca comóraidh oifigiúil, rud nach mbeadh indéanta go praiticiúil ná ó thaobh na heacnamaíochta de. Ní féidir gach ní a bhaineann leis na Deich mBliana seo a chomóradh ag leibhéal an Stáit.

Imeachaí Uile-Oileáin

Tuigeann an Grúpa an íogaireacht a bhaineann le comóradh sa dá dhlínse ar an oileán agus rachfar i dteagmháil, nuair is féidir é, le grúpaí cuí nuair atá comhairle á foirmlíú aige don Rialtas maidir le himeachtaí ábhartha. Ba chóir dúinn leanúint ar aghaidh ag comóradh i gcomhpháirtíocht le forais agus grúpaí leasa ábhartha i dTuaisceart Éireann, ach freisin aithint agus glacadh leis gur faoi gach dlínse atá sé cinneadh a dhéanamh páirt a ghlacadh i ngníomhartha comórtha aonair agus gur ceist dheonach é.

Ceisteanna a bhaineann le Téama

Tá an Grúpa aireach faoi go bhfuil seans ann nach dtabharfadh aon chur chuige ócáid-bhunaithe aghaidh ar mhórchéiteanna a bhaineann le téama. Tabharfaidh muid comhairle maidir le téamaí oiriúnacha agus moltaí i ndáil le bealaí ina bhféadfaí cuir chucu. Ar mórtéamaí na tréimhse atá le comóradh sna blianta amach romhainn tá an claochlú ó réabhlóid fhoréigineach go daonlathas feidhmiúil agus bunú Stát na hÉireann agus Tuaisceart Éireann chomh maith leis an gCogadh Cathartha. Tabharfaidh seo deis taighde agus peirspictíochtaí nua agus leanúnacha a aibhsiú agus cuirfidh sé béim ar an leathnú a rinneadh le tamall anuas ar na creataí chun imeachtaí 1917 - 1923 a léiriú, rud a d'fhág fócas nach bhfuil dírithe go hiomlán ar an stair pholaitiúil níos mó ach ar an stair shóisialta, chultúrtha, aicme agus inscne freisin.

Taighde agus Scoláireacht

Mothaíonn an Grúpa go láidir nach mór an deis a thapú a mhéid is féidir chun léann a spreagadh go háitiúil agus go náisiúnta, le béim faoi leith ar fhorbairt chartlainne agus infheistíochta, rannpháirtíocht na bhforas cultúir náisiúnta, institiúidí foghlama agus an Roinn Oideachais agus Scileanna.

Measann an Grúpa go bhfuil tacaíocht an Rialtais tuillte ag na tionscnaimh seo a leanas:

- Cinntiú go leanfaidh forais chultúir na hÉireann ina bhfuil an t-ábhar is ábhartha don tréimhse - an Chartlann Náisiúnta, an Leabharlann Náisiúnta, an

Chartlann Mhíleata agus an tArd-Mhúsaem go príomha - lena ról lárnach i dtaobh stair na tréimhe a fhiosrú agus a mhíniú.

- Scaoileadh na gcomhad uile a bhaineann le pinsean seirbhíse míleata agus atá go fóill i gcomhaid na Cartlainne Míleata, agus é mar aidhm leis go mbeidh an bailiúchán uile ar fáil ar líne saor in aisce faoi mhí Eanáir 2019;
- Cinntiú go ndéanfar páipéir phearsanta de chuid phríomhphearsana na tréimhe atá á gcoinneáil i Leabharlann Náisiúnta na hÉireann, in ollscoileanna, i stórtha áitiúla agus réigiúnacha, agus in áiteanna eile a shainaithint de réir a chéile lena ndigitiú agus a chur ar fáil saor in aisce ar líne. Tá ábhar bainteach á choinneáil i gCartlann Náisiúnta na Breataine in Kew agus ba chóir iarracht a dhéanamh a chinntiú go gcuirfear an t-ábhar sin ar fáil;
- Cinntiú go leanfar ar aghaidh ag coinneáil taifead ar raon na n-imeachtaí comórtha agus na meáin a ghintear mar gheall ar dheich mbliana seo an mhachnaimh, lena n-áirítear grianghraif, scannáin, suíomhanna gréasáin agus cartlanna digiteacha, i dteannta ábhair ghearrshaolach pháipéir, don dream a thiocfaidh inár ndiaidh agus go gcuirfear i gcartlann Leabharlann Náisiúnta na hÉireann iad.

Tá muid aireach freisin go bhfuil freagracht orainn as cinnte a dhéanamh go mbeidh glúin óg de mhic léinn ar an eolas faoi imeachtaí na ndeich mbliana sin agus creideann muid gur gá go mbeadh an stair, ag gach leibhéal oideachais, ag croílár na gcuraclam.

Tionscadail chaipitil agus Meabhrúcháin Bhuana

As forbairt tionscadail chomórtha chaipitil Dheich mBliana na gCuimhneachán go dtí seo, d'eascair infreastruchtúr comórtha suntasach a bhí de dhíth agus a rachaidh chun tairbhe do na saoránaigh go léir ar feadh blianta fada amach romhainn. Tá sé fíorthábhachtach go leanfar ar aghaidh le cistiú dá leithéid de thionscadail ach freisin nach mbeidh na tionscadail chaipitil teoranta do Bhaile Átha Cliath, go háirithe i bhfianaise a thábhachtaí is a bhí na heispéiris réigiúnacha le linn Chogadh na Saoirse agus an Chogaidh Chathartha.

Ós rud é gur scriosadh Oifig na dTaifead Poiblí ag tús chogadh cathartha na hÉireann, molaimid go ndéanfar infheistíocht chaipitil leis an gCartlann Náisiúnta a athchóiriú go hiomlán, agus go mbreathnófar ar *Stóras Comhroinnte Náisiúnta* d'fhonn cumhdach agus rochtain bhuan a chinntiú do na bailiúcháin náisiúnta.

Comhairliúchán, Ionchuimsitheacht agus Comóradh Áitiúil

Tar éis na gcomhairliúchán poiblí ar éirigh go han-mhaith leo mar chuid d'*Éire 2016: Clár Comórtha Céad Bliain*, beidh an Grúpa ag dul i gcomhairle go forleathan le scoláirí, ollscoileanna, comhlachtaí oideachais agus cultúrtha, gailearaithe, leabharlanna, cartlanna, músaem, cumainn stairiúla áitiúla agus coistí. Tá muid sásta smaointe agus moltaí a fháil uathu sin chomh maith le daoine aonair. Fáiltíonn muid roimh thaighde bunaidh ag leibhéal áitiúil agus náisiúnta, ag tabhairt aitheantais i rith

an ama do na féiniúlachtaí agus traidisiúin éagsúla atá mar chuid de stair oileán na hÉireann agus Éireannaigh ar fud an domhain.

Aithníonn muid an tábhacht mhór a bhain go dtí seo le húdarais áitiúla sna cuimhneacháin agus an gá atá ann go leanfaidh siad lena gcuid oibre agus go dtacófar leo ina ról. Ba chóir don Stát leanúint ar aghaidh ag tacú le bearta comórtha áitiúla agus contae d'fhonn tuiscint stairiúil ar shuntas na n-imeachtaí atá á gcomóradh a leathnú agus a neartú i measc an phobail mhóir, lena n-áirítear, mar shampla, trí thaispeántais chuimsitheacha a spreagadh. Ba cheart go leanfadh obair na n-údarás áitiúil na prionsabail atá leagtha amach sa ráiteas seo freisin.

Aithnímid freisin an luach ríthábhachtach a bhaineann le tionscnaíocht áitiúil agus chomh tábhachtach is atá sé go dtacófar leis trí chomhoibriú leanúnach idir institiúidí agus forais chultúir, ar bhonn náisiúnta agus áitiúil, lena n-áirítear trí chomhthaispeántais, acmhainní áirithe a chomhroinnt, léachtaí ó aíonna, agus iasachtaí sealadacha. Léireodh sé sin go follasach tacaíocht an Stáit do bhearta comórtha áitiúla agus contae agus thacódh sé leis an obair shármhaith a dhéanann údarais áitiúla agus iad ag forbairt cuimhneacháin chuimistheacha bunaithe ar shaoránaigh.

B'fhéidir gurb é an bealach is fearr leis an tuiscint sin ar chomhthéacs a bhaint amach ná trí staidéar agus plé ar an bhfianaise stairiúil ar stair shóisialta, chultúrtha, pholaitiúil agus mhíleata mhuintir na hÉireann - i measc a dteaghlaigh, a bpobail agus réimsí gaolmhara - le linn na ndeich mbliana cinniúnacha sin. Spreagfadh sé sin daoine, scoileanna, cumainn thiomnaithe agus eagraíochtaí le fiosrú a dhéanamh ar an bhfianaise stairiúil ar an méid a bhí ag tarlú ina dteaghlaigh, pobail agus ceantair áitiúla féin le linn na tréimhse 1917 - 1923. Mar sin, ba ionann teagmháil ghníomhach fhorleathan leis an bpobal sa dara chéim seo den chomóradh agus, mar a bhí go dtí seo, eispéireas phobail in Éirinn le linn na mblianta 1917- 1923 a phlé.

Críoch.